

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Status qualitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Status finitimus, & de eius tractatione.

DE hoc statu diximus in artificio orationis: fit cum queritur, quid sit res, & quo nomine afficienda? An sacrilegus Diogenes, qui deunculi idolum ligneum rapuit de trivio, ut sibi coqueret cenam?

M. Tullius breuiter sic explicat, lib. 3. de Oratore.

Definitionis autem sunt disceptationes, ut cum queritur, quid in communi mente, quasi impressum sit, ut si differatur idne sit ius, quod maximæ parti sit utile: cum aut quid cuiusque sit proprium exquiritur, ut ornate dicere propriumne sit oratoris, an id etiam aliquis præterea possit: aut cum res distribuitur in partes, ut si queratur, quot sint genera rerum expectandarum: aut cum qua forma, & quasi naturalis nota cuiusque sit, describitur, ut si queratur avari species, seditiosi, gloriosi: ex quo intelligas notiones, notationes, definitiones, distributiones, descriptiones, hunc locum cum fulcire, tum ornare.

Primus ergo accusatoris locus erit nominis, cuius de vi queritur, breuis, aperta, & ex hominum opinione de prompta definitio, ut si accusetur Flaminius læsæ maiestatis, quod filium magistratum gerentem de concione detraxerit, ita proponenda erit definitio:

Maiestatem minuere, est aut de amplitudine, aut populi potestate, aut eorum, quibus populus potestatem dedit, aliquid derogare.

Hoc si breuiter est positum, pluribus est verbis, & rationibus confirmandum, & ita esse, ut descriperis ostendendum: Deinde ad id, quod definitis, factum eius, qui accusabitur, adiungere oportebit, & ad hypotheseum gradum facere.

Erit & infirmanda aduersariorum definitio, ea autem infirmabitur, si falsa demonstrabitur ex consuetudine, & opinione hominum, à turpi, ab inutili, &c. Sed quoniam quæ ad definitiones attinent, libro quarto

sunt explicata, nunc pluribus inculcandum non puto.

Status qualitatis.

Cum facti, & facti nomine concessio vis, & natura, & genus negotij ipsius queritur; constitutionem generalem appellamus, inquit Cic. 2. de inuent. quæ duplex est, negotialis, & iudicialis.

Negotialis est, quæ in ipso negotio iuris ciuilibus habet implicitam controuersiam, ut quidam pupillum hæredem fecit, pupillus ante mortuus est, quàm in suam hæreditatem ueniret; de hæreditate ea, quæ pupillo uenit, inter eos, qui patris pupilli secundi sunt, & inter agnatos pupilli controuersia est.

Iudicialis est, in qua æqui, & iniqui natura, & præmij, & penæ ratio queritur. Iudicialis status duæ sunt partes, una absoluta, altera assumptiua: Absoluta, quæ factum, ut ex se legitimum tuetur, ab Hermogene dicitur accusatio rei cuiusdam, tanquam obnoxia, quæ tamen omni noxa soluta uideri potest, à Cicerone relatio nominatur, 2. de inuent.

Ea est, cum reus (inquit) quod agitur, confessus, alterius se inductum peccato, iure fecisse demonstrat. Sic Horatius occisis tribus Curiatij, & duobus amissis fratribus domum se victor recipit, is animaduertit fororem suam de fratrum morte non plorantem, sponsi autem nomen appellansem audiuit cum gemitu, & lamentationem indignè passus virginem occidit. Accusatur.

Absoluti status partes, quas ex Curio Fortunatiano supra, in quatuor capita distinximus, ab alijs ita enumerantur, natura, lex, consuetudo, iudicatum, æquitas, pactum, quæ si in causa ostendat, absoluitur reus; ut, accusatur Cereas, quod Bambalionem nocturnum furem occidit, factum legitimum probat.

A natura, quæ docet vim vi repellendam.

A lege, quæ sic habet, Si nox factum furtum esset, si in alijs occisisset, iure casus esto.

A consuetudine: Hoc à natura expressum, à lege confirmatum, omnis sæculorū memoria seruanit, omnium gentium instituta tenuerūt.

A iudicato: in simili causa absolutus est Fannius, in quo iudicium auctoritas, & par ratio circumstantiarum plurimum ualet.

Ab æquitate: si vita nostra in aliquas insidias, in vim, in tela inimicorum incidit, omnis honesta ratio querenda est expediendæ salutis.

A pacto: si contra datam fidem fecerit accusator.

LIII 2 Af.

Assumptiva est, quæ colorem sumit ad factum excusandum, cæteroqui malum.

Color autem apud Rhetores, est quicquid ad excusationem facti assumitur, quod eius rationem immutat, vt purpura lanam.

Tres autem habet partes, remotionem, comparationem, concessionem.

Remotio omnem culpam remouet, & in alium transfundit, vt Vlysses apud Homer. Iliad. α. verberauit Therfitem, reus citatus, non diffitetur, sed impudentem mulcam, & Regum obretractorem se verberasse dicit, qui minime tolerandus fuerit.

Comparatio, factum aliquod deterioris comparatione, quod alioqui faciendum fuisset, minuit: vt lex Solonis sanxit, εἰ μὴ τὴν τρεῖς τοὺς γονεῖς, & τριμὸς ἔσθῃ, si quis nutriuerit parentes, infamis esto. Aliquis alimenta denegauit patri, excusat se, quod, cum aut patri, aut coniugi fame peteundum esset, vxoris salutem vitæ parentis anteposuerit.

Concessio factum concedit, & malum fateatur, sed minuit ab adiunctis.

Purgatio, cum reus se aliquis vi impulsus ad crimen ostendit, eius partes sunt necessitas, fortuna, permotio.

Iosephus.

Necessitas, vt mater Hierosolymitana necauit filiolum, sed furore, & fame stimelante pessimis omnino dominis.

Fortuna, pædagogus Crcesi filio admotus, venabulo feram appetens, alumnū transuerberat, casu factum diluit apud Regem, & certe ita diluit, vt, quod testatur D. Basilius, à Croeso absolueretur.

Herodot.

D. Basil.

in epist.

Permotio, quæ à Cicerone 2. de Inuent. dicitur impulsio, & ratiocinationi opponitur, vt Achilles, districto gladio insilit in Agamemnonem, sed in eo æstu, qui describitur ab Homero, amoris, & furoris omnium impotentissimo.

Iliados, α.

Deprecatio malum malefactum admittit, nec excusationes multas querit, sed ignoscere petit.

Rationes ignoscendi sunt, rei nobilitas, virtus, anteaacta vitæ innocentia, officia in repub. spes futurorum, minimum periculum in ignoscendo, honestas in venia, si concedatur.

Hic locus dicendi amplissimus, & vbi flexanima illa eloquentia vires suas erexit, & motus excitat.

Nunc de varijs generis iudicialis orationibus videamus.

De accusatione.

CAPVT XXXII.

Primum omnino, eundemque frequentissimum in genere iudiciali locum obtinet accusationes, & defensiones, de quarum artificio iuuat hic nonnihil submonere.

Accusatio, cum sit rei coram iudicibus delatio, ritè seruatis iudicialium formulis, honesta debet esse, & grauis: neque enim idem est accusator, ac liuidus quispiam calumniator, qui cum veris criminibus innocentis famam nullatenus aspergi videat, maledicendi rabie sicca eonquirit, quibus pessumdet innocentiam.

Accusatio (inquit Cicero) crimen desiderat, alioqui mala, & augatoria futura est.

Nec satis, bonum aut commune, aut priuatū spectare debet, quo consilio si destituta sit, in vitia inuidiæ, odij, perfidiæ, facile prolabitur. Quamobrem & spectata communi utilitate multos olim Resp. Romana probauit accusatores, & ad hæc studia iuuenum non raro aluit industriam, vt inuidiosa optimatum potentia, ab ipsdem telis accusationis circumuenta, vel infringeretur, vel hebesceret.

Facile (inquit Cicero) omnes patimur esse quamplurimos accusatores: quod innocens, si accusatus sit, absolui potest: nocens, nisi accusatus fuerit, condemnari non potest.

Vtilius est autem absolui innocentem, quam nocentem causam non dicere.

Sic anseres, & canes aluntur in capitolio, vt si gnificet si fures venerint, at fures internoscere non possunt, significant tamen si qui noctu in Capitolium venerint, & quia id est suspiciosum, tametsi bestia sunt, tamen in eam partem potius peccant, quæ est cauior. Quod si luce quoque canes latent, cum Deos salutatum aliqui venerint, opinor ijs crura suffringantur, quod acres sint, etiam tum, cum suspicio nulla sit: simillima est accusatorum ratio. Alij (inquit) anseres sunt, qui tantummodo clamant, nocere non possunt: alij canes, qui & latrare, & mordere possunt, qui si latent sine suspitione, & deferant crimina, nec dicere possint, aut quare, aut quomodo, sunt omnino reprimendi.

Verum.